

UDC (УДК) 343.2

Пліш Юлія Михайлівна,
здобувач наукового ступеня
доктора філософії у галузі права
кафедри кримінального права та кримінології
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Львів, Україна)
e-mail: yulia.plish0311@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3121-731X

СПІВВІДНОШЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ОБМЕЖУВАЛЬНИХ ЗАХОДІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто співвідношення кримінальної відповідальності з обмежувальними заходами у кримінальному праві України. Проаналізовано зміст та обсяг кримінальної відповідальності, а також правову природу заходів кримінально-правового впливу на особу, обмежувальних заходів. Аргументовано висновок про те, що обмежувальні заходи не належать до жодної з форм кримінальної відповідальності, проте застосовуються в її межах, не мають самостійного характеру і є додатком до однієї з форм кримінальної відповідальності.

Ключові поняття: кримінальна відповідальність, форми кримінальної відповідальності, заходи безпеки, обмежувальні заходи, кримінальне правопорушення.

Plish Yuliya,
Postgraduate Student
of the Department of Criminal Law and Criminology,
Ivan Franko National University of Lviv
(Lviv, Ukraine)
e-mail: yulia.plish0311@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-3121-731X

THE CORRELATION BETWEEN CRIMINAL LIABILITY AND RESTRICTIVE MEASURES IN THE CRIMINAL LAW OF UKRAINE

Abstract. Criminal liability is usually connected with the application of measures of criminal law influence to a person, including restrictive measures, which are regulated in Section XIII-1 of the General Part of the Criminal Code of Ukraine. Thus, given that the Criminal Code of Ukraine has a new type of criminal law measures – restrictive measures, questions about the legal nature and content of these measures, as well as the correlation with criminal liability is important for both theory and practices.

The purpose of the study is to determine the affiliation of restrictive measures to criminal liability. Development and analysis of theoretical provisions on the possibility of applying restrictive measures within the framework of criminal liability.

As a result, it is important to mention that restrictive measures in criminal law by legal nature are security measures that are not currently regulated in the Criminal Code of Ukraine. Security measures can be applied both for a criminal offense and for a socially dangerous act that is not a criminal offense. On the other hand, restrictive measures may be applied only within the limits of criminal liability and for a crime related to domestic violence, with the imposition of a punishment not related to imprisonment or release on the grounds provided by the Criminal Code of Ukraine, from criminal liability or punishment. Therefore, restrictive measures are not independent in the law nature and are a specific addition to one of the types of criminal liability ("conviction + punishment").

The scope of restrictive measures is unreasonably narrowed as they are able to protect the victim from the person who committed the crime, protect against socially dangerous acts against the victim in the future, minimize interaction between the person in danger and the victim, if such carries significant risks, within various forms of criminal liability, not just one of them.

Key concepts: criminal liability, types of criminal liability, security measures, restrictive measures, criminal offence.

Вступ

Поняття «кримінальна відповідальність» є одним із наріжних каменів у кримінальному праві України, проте досі ні в юридичній літературі, ні у законодавстві немає єдиноприйнятого визначення цієї правової категорії. Кримінальна відповідальність зазвичай пов'язана із застосуванням до особи заходів кримінально-правового впливу, зокрема обмежувальних заходів, які регламентовані у розділі XIII-1 Загальної частини Кримінального кодексу України (далі – КК України). Отже, зважаючи на те, що у КК України з'явився новий вид заходів кримінально-правового характеру – обмежувальні заходи, – питання щодо правової природи та змісту цих заходів, а також співвідношення з кримінальною відповідальністю має важливе значення і для теорії, і для практики застосування останніх.

Питання стосовно співвідношення кримінальної відповідальності й обмежувальних заходів у кримінальному праві України є взагалі недослідженим, проте поняттю та формам кримінальної відповідальності присвячені праці багатьох дослідників, зокрема Л. В. Багрій-Шахматова, Ю. В. Бауліна, В. М. Бурдіна, В. К. Грищука, О. О. Дудорова, В. М. Кудрявцева, В. М. Куца, М. І. Панова, В. С. Прохорова, О. М. Тарбагаєва, М. І. Хавронюка, В. М. Хомича. Стосовно заходів безпеки й обмежувальних заходів, то вони є предметом розгляду невеликої кількості учених, з-поміж них І. М. Горбачова, І. В. Жук, І. Д. Козочкін, П. В. Кравець, Д. Є. Крикливець, Н. Ф. Кузнецова, Т. О. Павлова, О. О. Чорна, С. С. Яценко.

Метою статті є визначення належності обмежувальних заходів до системи заходів кримінальної відповідальності.

1. Зміст і форми кримінальної відповідальності

Правовий інститут кримінальної відповідальності у вітчизняному кримінальному праві не є новим, його витоки сягають 50-х років XX століття, однак думки науковців про нього суттєво різні. Є прихильники так званого ототожнення кримінальної відповідальності з покаранням як примусовим кримінально-правовим заходом; у літературі є і позиції, де кримінальна відповідальність розглядають як правовідносини між державою та особою, стосовно якої вона настає; і визначення, які пов'язують кримінальну відповідальність із державним осудом, а також обмеженнями кримінально-правового характеру, які він тягне [1, с. 7; 2, с. 131].

Звичайно, кожна з цих позицій має право на існування, ба більше, у кожному з цих підходів можна знайти окремі вияви поняття

кримінальної відповідальності, проте є деякі застереження. Перший підхід видається спірним і застарілим, оскільки нині вітчизняному кримінальному праву відомі й інші кримінально-правові заходи, які застосовуються до особи у межах кримінальної відповідальності, мало того, покарання є видовим поняттям стосовно родового поняття «кримінальна відповідальність». Наприклад, чинний КК України містить випадки, коли суд не застосовує до винного покарання: 1) втрата особою, яка вчинила кримінальний проступок або нетяжкий злочин, окрім корупційних кримінальних правопорушень, суспільної небезпечності внаслідок бездоганної поведінки і сумлінного ставлення до праці (ч. 4 ст. 74 КК України); 2) закінчення вказаних у ст. 49 КК України строків давності (ч. 5 ст. 74 КК України); 3) захворювання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, до постановлення вироку на тяжку хворобу, що перешкоджає відбуванню покарання (ч. 2 ст. 84 КК України); 4) вчинення кримінального проступку або нетяжкого злочину неповнолітнім, до якого з урахуванням його щирого каяття та подальшої бездоганної поведінки застосовуються примусові заходи виховного характеру, а не покарання (ст. 105 КК України) [3]. Щодо другого підходу, то варто частково погодитись із таким тлумаченням, але зважати, що таке визначення лише поверхнево висвітлює сутність кримінальної відповідальності та зачіпає лише один із її аспектів, кримінально-правові відносини мають самостійний характер у межах кримінального права. Останнє визначення, на мою думку, найбільш наближено підводить нас до розуміння змісту кримінальної відповідальності й подальші міркування з цього приводу стануть цьому підтвердженням і доповненням.

Важливо, що у чинному КК України немає визначення цієї правової категорії, хоча кримінальна відповідальність посідає одне із чільних місць у кримінально-правовій сфері регулювання суспільних відносин. Проте у найзагальнішому розумінні можна констатувати, що кримінальна відповідальність – це один із видів юридичної відповідальності, яка виявляється у реагуванні держави на вчинене кримінальне правопорушення.

Ю. В. Баулін вважає, що відповідальність є у трьох аспектах: законодавчому, судовому та виконавчому. Правовою формою законодавчо визначеної кримінальної відповідальності є санкція кримінально-правової норми, передбаченої кримінальним законом; індивідуально визначеної судом – обвинувальний вирок суду і реально здійснюваної – діяльність органів

виконавчої влади, спеціально уповноважених на виконання обвинувального вироку суду [4, с. 633].

У кримінально-правовій доктрині виокремлюють два аспекти кримінальної відповідальності: 1) негативний (ретроспективний) – відсилає нас до моменту вчинення кримінального правопорушення і виявляється у негативній оцінці діяння особи уповноваженими суб'єктами у майбутньому, після проходження відповідних кримінально-процесуальних етапів; 2) позитивний (перспективний) аспект також отримав підтримку в науковців і визначається як:

– вид кримінальної відповідальності, що реалізується в межах регулятивних кримінальних правовідносин і становить форму виконання приписів кримінального закону, що проявляється в усвідомленому дотриманні суб'єктом вимог кримінально-правової заборони або виконанні суб'єктом свого кримінально-правового обов'язку, чи у використанні ним свого суб'єктивного права, передбаченого нормою чинного закону України про кримінальну відповідальність (КК України) (В. К. Гришук);

– усвідомлення правових властивостей своїх дій (бездіяльності), співвідношення їх із чинними законами і підзаконними актами, готовність відповідати за них перед державою і суспільством (Л. В. Багрій-Шахматов);

– виконання особою нормативних вимог, що диктують належну поведінку (В. С. Прохоров, М. М. Кропачев, О. М. Тарбагаєв);

– суспільно необхідна, бажана чи допустима, щодо інтересів суспільства, поведінка громадян і колективів, яка полягає в додержанні (виконанні, здійсненні) норм права, гарантована й охоронювана державою (В. М. Кудрявцев);

– усвідомлення особою необхідності (обов'язку) додержання кримінально-правової заборони (З. А. Астеміров, В. Г. Смірнов) [цит. за 5, с. 96];

– юридичний обов'язок особи підлягати державному осуду і примусу в разі вчинення злочину (М. І. Панов) [1, с. 9].

Окрім розглянутої площини кримінальної відповідальності, виокремлюють ще й потенційну та реальну. В. М. Куц вважає, що цей поділ є більш прикладним й обґрунтованим, зокрема, потенційна кримінальна відповідальність – визначена санкцією відповідної кримінально-правової норми і ще не застосована у конкретній кримінальній справі; реальна кримінальна відповідальність – це засудження конкретної особи за вчинений злочин з позбавленням чи обмеженням її певних прав і можливостей чи без такого [5, с. 97]. Але за такого визначення потенційної кримінальної відповідальності вона зводиться до того, що

має бути виражена обов'язково у санкції статті Особливої частини КК України, відтак звучує це явище. На мою думку, такий поділ за змістом дуже схожий до вищенаведеного, оскільки потенційна кримінальна відповідальність має схожі риси з позитивною (перспективною), а реальна, відповідно, з негативною (ретроспективною).

Щодо моменту виникнення (існування) кримінальної відповідальності, то у законодавстві фігурують такі два поняття – «притягнення до кримінальної відповідальності» та «настання кримінальної відповідальності». У першому випадку йдеться про сферу дії кримінальної процесуальної норми, а саме у п. 14 ч. 1 ст. 3 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) вказується, що притягнення до кримінальної відповідальності є стадією кримінального провадження, яка розпочинається з моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення [6], щодо настання кримінальної відповідальності, то варто звернутись до Рішення у справі про депутатську недоторканність від 27 жовтня 1999 р. № 9-рп/99 Конституційного Суду України, де роз'яснено, що кримінальна відповідальність настає з моменту набрання законної сили обвинувальним вироком суду [7]. Отже, перше словосполучення виражає процес, під час якого особа, що вчинила кримінальне правопорушення, зазнає різних видів правообмежень і відповідно проходить обов'язкові стадії кримінального провадження, а «настання кримінальної відповідальності» – це юридичний факт, підтверджений відповідним процесуальним документом.

Для того, щоб визначити змістовні характеристики «кримінальної відповідальності» варто розглянути через призму її форми, завдяки такому підходу будуть виокремлені спільні елементи, які й виражатимуть це поняття. Необхідно також указати, що в юридичній літературі застосовується різна термінологія «форма кримінальної відповідальності» та «форма реалізації кримінальної відповідальності», однак вважаю, у цьому контексті доцільніше застосовувати «форма кримінальної відповідальності», підтвердженням цьому слугує застосування саме такого словосполучення Конституційним судом України (рішення у справі про депутатську недоторканність від 27 жовтня 1999 р. № 9-рп/99): «Кримінальна відповідальність може мати не лише форму покарання. За вироком суду вона може зводитись ... до ... звільнення від покарання ...» [7]. Мало того, немає і одностайності в кількості таких форм. Ю. В. Баулін виокремлює: а) засудження винного обвинувальним вироком суду без визначення

ного покарання; б) засудження особи, поєднане з призначенням їй конкретної міри покарання, від реального відбування якої особа звільняється; в) відбування винним призначеного йому судом покарання. С. Д. Шапченко прихильник виділення таких форм: а) покарання; б) звільнення від покарання; в) умовне незастосування покарання. В. М. Хомич, О. О. Дудоров: а) засудження особи із застосуванням призначеного покарання; б) засудження особи з відстроченням призначеного покарання; в) засудження особи з умовним незастосуванням призначеного покарання; г) засудження неповнолітнього із застосуванням примусових заходів виховного характеру; г) засудження особи без призначення покарання [цит. за 5, с. 104–105].

На мою думку, доцільно виокремити чотири форми кримінальної відповідальності, таку позицію підтримує і В. М. Бурдін [8, с. 67–70]. Першу форму можна висвітлити через таку формулу – «осуд + покарання», де осудження здійснюється вироком суду, а покарання призначається з його реальним відбуванням на підставі положень розділів X–XI КК України, таким чином після осуду до особи застосовуються два інститути кримінального права – покарання та судимість. Якщо йдеться про неповнолітню особу винного, то, відповідно до ст. 98 КК України, законодавець передбачив лише п'ять основних видів покарань і два додаткові [3].

Стосовно другої форми кримінальної відповідальності, то ключовим тут є те, що особа звільняється від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК України), отже, відбувається осудження особи, застосування покарання, але із установами судом іспитового строку тривалістю від року до трьох років (ч. 3 ст. 75 КК України) [3]. Така форма застосовується зокрема і до неповнолітніх, вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років (ст.ст. 75–79, 104 КК України); звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку (ст.ст. 80, 106 КК України) [3].

Третя форма кримінальної відповідальності застосовується за умови звільнення від покарання (ч. 5 ст. 74 КК України) та поряд з цим осудження особи. Як згадувалось, є низка науковців, які пов'язують поняття «кримінальна відповідальність» виключно із застосуванням до особи покарання як державно-правового примусу, але тут доцільно підтримати позицію М. І. Панова, котрий зазначає, що трактування кримінальної відповідальності лише як державного примусу – як обмеження прав і свобод особи, яка вчинила злочин, безпідставно звужує поняття кримінальної відпо-

відальності [9, с. 47]. Відтак вияв кримінальної відповідальності можливий і без призначення покарання особі, яка вчинила кримінальне правопорушення, але реальне осудження вироком суду все одно відбувається.

Четверта форма кримінальної відповідальності у літературі є найбільш дискусійною, вона стосується застосування до особи примусових заходів виховного характеру та примусових заходів медичного характеру. Ці заходи кримінально-правового впливу на особу є доволі специфічними за своєю природою, оскільки їхнє застосування безпосередньо пов'язане із суб'єктом, який учинив суспільно небезпечне діяння. У зв'язку із таким спеціальним суб'єктом вони мають певною мірою трансформовану мету застосування: примусові заходи медичного характеру першочергово застосовуються задля обов'язкового лікування особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК України, а також запобігання вчиненню нею суспільно небезпечних діянь (ст. 92 КК України) [3]; примусові заходи виховного характеру насамперед мають на меті забезпечення гарантій неповнолітньої особи та сприяння у її соціальній адаптації. Щодо співвідношення таких заходів із кримінальною відповідальністю, то спершу важливо наголосити, що підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить усі елементи складу кримінального правопорушення, передбаченого у Особливій частині КК України. Відтак учинення суспільно небезпечного діяння неосудною особою (яка не підлягає кримінальній відповідальності) чи особою, яка не досягнула віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, не можна розглядати як вияв кримінальної відповідальності, оскільки у цих випадках немає всіх елементів складу кримінального правопорушення. В юридичній літературі пропонують такі випадки називати кримінально-правовим реагуванням [10, с. 56–58]. Все-таки, коли є всі складові складу кримінального правопорушення, передбаченого Особливою частиною КК України, і є конкретні підстави для застосування примусових заходів виховного характеру, то варто мовити про четверту форму кримінальної відповідальності: «осуд + примусові заходи виховного характеру». Щодо примусових заходів медичного характеру, то їх не можемо виділити в окрему форму кримінальної відповідальності, оскільки вони або призначаються до неосудних, як згадувалось вище, і взагалі не стосуються форми кримінальної відповідальності, а коли ж йдеться про обмежено осудних

осіб, то такі заходи призначаються поряд із покаранням, відтак, на протипагу примусовим заходам виховного характеру, позбавлені самостійності. Додатково можна навести аргументовану позицію В. М. Бурдіна, який зазначає, що: 1) правова природа примусових заходів медичного характеру є однаковою, а тому незрозуміло, чому в одних випадках їх застосування визнається формою реалізації кримінальної відповідальності, а в інших – ні; 2) серед цілей примусових заходів медичного характеру ст. 92 КК України не називає виправлення особи, яка вчинила злочин, при тому, що таке виправлення є метою застосування кримінальної відповідальності; 3) застосування примусових заходів медичного характеру не обмежується конкретними строками, тоді як будь-яка форма реалізації кримінальної відповідальності має чітко визначений кінець [11, с. 220–221].

Підсумовуючи наведене, можна стверджувати, що під час реалізації будь-якої з форм кримінальної відповідальності завжди є осуд (осудження) особи, що вчинила кримінальне правопорушення, який може бути поєднаний із застосуванням до обвинуваченого заходів кримінально-правового примусу. В. М. Куц зазначає, що осуд полягає в офіційній (державно-правовій) оцінці судом поведінки особи як злочинної, що виявляється не лише в констатації злочинного характеру діяння, а в осуді злочинця, який сам собою містить певний каральний потенціал (негативна оцінка його вчинку ганьбить члена суспільства, принижує його соціальний статус) [5, с. 98]. Отже, осуд має виражатись не тільки як негативний наслідок для особи з морального погляду, а також мати зовнішній вираз з боку правозастосування, тобто офіційне засудження злочинця обвинувальним вироком суду.

На основі викладеного, можна сформулювати визначення кримінальної відповідальності – це осуд, який здійснює суд, особи, що вчинила кримінальне правопорушення, яке передбачене в Особливій частині КК України, підтвержений обвинувальним вироком суду.

2. Вирішення питання стосовно належності обмежувальних заходів до сфери дії кримінальної відповідальності

Можна констатувати, що обмежувальні заходи не вписуються у визначені форми кримінальної відповідальності. Отже, виправдано виникає питання, як співвідноситься кримінальна відповідальність й обмежувальні заходи, передбачені Розділом XIII-1 Загальної частини КК України.

Для того аби дати відповідь на це питання, насамперед потрібно з'ясувати, до якої групи

належать обмежувальні заходи. Так, у доктрині є система кримінально-правових заходів протидії злочинності, яка складається із покарання, заходів безпеки, заходів стимулювання (заохочення), заходів відновлення матеріальних (економічних) праввідносин.

Заходи безпеки у чинному кримінальному праві України ще не отримали самостійного вираження в інституті кримінального права, крім того, немає жодних законодавчих згадок про такі. Все-таки заходи безпеки як різновид заходів кримінально-правового характеру безпосередньо стосуються обмежувальних заходів у кримінальному праві.

У цьому контексті потрібно виявити сутність заходів безпеки. С. С. Яценко зазначає, що заходи безпеки – це різновид реакції держави на діяння, яке є суспільно небезпечним. В українському кримінальному праві заходи безпеки розглядаються як дії «обмежувального характеру, що застосовуються від імені держави за мотивованим рішенням суду до особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, передбачене кримінальним законом, і становить небезпеку для суспільства, спрямовані на попередження і припинення порушення права або на припинення дій, що порушують (або здатні порушити) інтереси інших осіб, суспільства, держави, усунення передумов криміногенної ситуації, попередження вчинення такою особою нових суспільно небезпечних діянь, а також на захист прав та інтересів суспільства та держави від суспільно небезпечних посягань з боку такої особи» [12]. Схожої позиції щодо визначення поняття заходів безпеки дотримується також І. М. Горбачова [13, с. 11].

Отже, заходи безпеки мають переважно превентивний, попереджувальний характер, а підставою їх застосування є вчинене суспільно небезпечне діяння. Вид і строк, на який може бути призначено захід безпеки, визначаються в кожному випадку індивідуально, опираючись на вчинене кримінальне правопорушення та особу, яка вчинила суспільно небезпечне діяння.

За допомогою методів аналізу та синтезу розділу XIII-1 КК України видається за можливе розкрити мету обмежувальних заходів у межах кримінального права, зокрема забезпечення потерпілого від особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, захист від учинення суспільно небезпечних дій стосовно потерпілого у майбутньому, мінімізація взаємодії між особою, що перебуває у небезпечному стані, з потерпілим, якщо така несе істотні ризики. Відтак, ці властивості обмежувальних заходів безсумнівно доводять їх належність до заходів безпеки.

Такі твердження дають підстави виокремити низку особливостей обмежувальних заходів, що визначатимуть їх правову природу: 1) вони є заходом державного примусу, оскільки застосовуються до особи уповноваженим на те суб'єктом; 2) обмежувальні заходи передбачені ст. 91-1 КК України і належать до заходів кримінально-правового впливу; 3) мають додатковий характер, відносяться до категорії інших заходів кримінально-правового характеру, а саме заходів безпеки, оскільки застосовуються поряд із покаранням (окрім покарань, пов'язаних із позбавленням волі).

Оскільки обмежувальні заходи необхідно відносити до заходів безпеки, важливо наголосити, що окремі заходи безпеки можуть застосовуватись і за кримінальне правопорушення (настає кримінальна відповідальність), і за суспільно небезпечні діяння, які не є кримінальним правопорушенням (наприклад, примусові заходи медичного характеру, примусові заходи виховного характеру тощо), в основу такого поділу лягає критерій підстави їх накладення. Отже, коли особа вчиняє суспільно небезпечне діяння, яке не є злочином чи кримінальним проступком, застосування покарання до останньої унеможлиблюється, мало того, у ч. 1 ст. 50 КК України регламентовано: «Покарання є заходом примусу, що застосовується від імені держави за вироком суду до особи, визнаної винною у вчиненні кримінального правопорушення, і полягає в передбаченому законом обмеженні прав і свобод засудженого» [3]. У попередніх міркуваннях зазначено, що жодного стосунку до кримінальної відповідальності не мають випадки, коли суспільно небезпечне діяння вчиняють неосудні особи чи особи, які не досягли віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність.

У першому випадку (настання кримінальної відповідальності) кримінальна відповідальність виявляється у «чистому» вигляді й тут можливе застосування обмежувальних заходів, оскільки: «...одночасно з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або звільненням з підстав, передбачених цим Кодексом, від кримінальної відповідальності чи покарання, суд може застосувати до особи, яка вчинила домашнє насильство, один або декілька обмежувальних заходів...» (ч. 1 ст. 91-1 КК України) [3].

Можемо зробити висновок, що обмежувальні заходи є специфічним додатком до кримінальної відповідальності, адже окремою формою кримінальної відповідальності вони не є, самостійно не призначаються, а лише поряд з однією чи кількома формами кримінальної відповідальності. Отже, обмежувальні заходи увійшли в кримінально-правову доктрину як щось раніше невідоме. І якщо розглянути їх комплексно з кримінальною відповідальністю, то очевидно, що обмежувальні заходи тягнуть певні обмеження для особи, але і водночас їх правова природа не дає змоги виокремити у самостійну форму кримінальної відповідальності, у результаті формується певна послідовність: 1) осудна особа вчиняє кримінальне правопорушення; 2) настання кримінальної відповідальності; 3) з урахуванням усіх вимог призначення обмежувальних заходів, проте вони будуть лише доповненням до кримінальної відповідальності, а не окремою її формою.

Висновки

Обмежувальні заходи у кримінальному праві застосовуються лише в межах кримінальної відповідальності. Чинний КК України передбачає призначення останніх лише одночасно з призначенням покарання, не пов'язаного з позбавленням волі, або звільненням із підстав, передбачених цим Кодексом, від кримінальної відповідальності чи покарання. Такий припис безпідставно звужує можливість призначення обмежувальних заходів і у межах інших форм кримінальної відповідальності.

Так, вітчизняне кримінальне право перебуває у постійній динаміці, тож безперечно, що обмежувальні заходи отримують подальший розвиток. Це стосується не лише підстав призначення обмежувальних заходів, а й сфери їх застосування, така не повинна обмежуватись лише щодо злочинів, пов'язаних із домашнім насильством, оскільки обмежувальні заходи здатні забезпечити досягнення своєї мети і поза межами «домашніх злочинів»; видів обмежувальних заходів, оскільки їх варто конкретизувати та доопрацювати; та інших правових категорій, які пов'язані з обмежувальними заходами. Ці положення буде проаналізовано у моїх наступних дослідженнях.

Список використаних джерел

1. Панов М. І. Проблеми кримінальної відповідальності та її правового регулювання. *Актуальні проблеми кримінальної відповідальності*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (10–11 жовтня 2013 року). URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2019/02/zbirnik_konf_2013.pdf (дата звернення: 04.09.2020).
2. Хавронюк М. І. Заходи кримінально-правового впливу і кримінальна відповідальність. *Актуальні проблеми кримінальної відповідальності*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

- (10–11 жовтня 2013 року). URL: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2019/02/zbirnik_konf_2013.pdf (дата звернення: 04.09.2020).
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України* від 29.06.2001 р. № 25. Ст. 131.
 4. Баулін Ю. В. Кримінальна відповідальність: сутність, зміст та правова форма. *Вісник Академії правових наук України*. Харків : Право, 2003. № 2–№ 3. С. 626–633.
 5. Куц В. М. Проблеми кримінальної відповідальності: навч. посіб. Київ : Національна академія прокуратури України, 2013. 322 с.
 6. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України* від 08.03.2013 р. № 9–10. Ст. 88. С. 474.
 7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність) від 27.10.1999 р. № 9-рп/99. *Офіційний вісник України* від 19.11.1999 р. № 44. С. 71.
 8. Бурдін В. М. До питання про поняття кримінальної відповідальності за КК України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2005. № 9 (47). С. 64–74.
 9. Панов М. І. Кримінальна відповідальність та її підстава. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2010. № 4. С. 45–52.
 10. Пимонов В. А. Теоретические и прикладные проблемы борьбы с общественно опасными посягательствами средствами уголовного права. Москва : Юрлитинформ, 2007. 335 с.
 11. Бурдін В. М. Осудність та неосудність у кримінальному праві України: проблеми теорії та практики : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2011. 464 с.
 12. Яценко С. Заходи безпеки у кримінальному праві: порівняльно-правовий огляд. *Юридична Україна*. Київ. регіон. центр Нац. акад. правових наук України ; Н.-д. ін-т приватного права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака Нац. акад. правових наук ; ТОВ «Юрінком Інтер». Київ, 2016. № 9/10 (165/166). С. 28–35.
 13. Горбачова І. М. Заходи безпеки в кримінальному праві (порівняльно-правовий аналіз) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08. Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2008. 20 с.

References

1. Panov, M. I. (2013). Problemy` kry`minal`noyi vidpovidal`nosti ta yiyi pravovogo reguluvannya [Criminal Liability Issues and Its Legal Regulation]. Retrieved from https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2019/02/zbirnik_konf_2013.pdf [in Ukr.].
2. Havronyuk, M. I. (2013). Zaxody` kry`minal`no-pravovogo vply`vu i kry`minal`na vidpovidal`nist` [Criminal Law Measures and Criminal Liability]. Retrieved from https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2019/02/zbirnik_konf_2013.pdf [in Ukr.].
3. Kry`minal`ny`j kodeks Ukrayiny` : Zakon Ukrayiny` vid 05.04.2001 r. № 2341-III [Criminal Code of Ukraine]. *Vidomosti Verxovnoyi Rady` Ukrayiny` (Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine)* vid 29.06.2001 r., 25, St. 131 [in Ukr.].
4. Baulin, Yu. V. (2003). Kry`minal`na vidpovidal`nist` : sutnist`, zmist ta pravova forma [Criminal Liability: Essence, Content and Legal Form]. *Visny`k Akademi`i pravovy`x nauk Ukrayiny` (Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine)*, 2 – 3, 626–633 [in Ukr.].
5. Kucz, V. M. (2013). Problemy` kry`minal`noyi vidpovidal` [Criminal Liability Issues]. K.: Nacional`na akademiya prokuratury` Ukrayiny` [in Ukr.].
6. Kry`minal`ny`j procesual`ny`j kodeks Ukrayiny` : Zakon Ukrayiny` vid 13.04.2012 r. № 4651-VI [Criminal Procedure Code of Ukraine]. *Vidomosti Verxovnoyi Rady` Ukrayiny` (Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine)* vid 08.03.2013 r., 9-10, 474, St. 88 [in Ukr.].
7. Rishennya Konstytuciynogo Sudu Ukrayiny` u spravi za konstytuciynym podanniam Ministerstva vnutrishnix sprav Ukrayiny` shhodo oficijnogo tлумachennya polozhen` chasty`ny` tret`oyi statti 80 Konstytuciyi Ukrayiny` (sprava pro deputats`ku nedotorkannist`) vid 27.10.1999 r. № 9-rp/99 [The Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the Case of Ministry of Inner Affairs Application about Official Interpretation of Paragraph 3 Chapter 80 of the Constitution of Ukraine from 27.10.1999 № 9-rp/99]. *Oficijny`j visny`k Ukrayiny`* vid 19.11.1999 r., 44, 71 [in Ukr.].
8. Burdin, V. M. (2005). Do py`tannya pro ponyattya kry`minal`noyi vidpovidal`nosti za KK Ukrayiny` [To the Matter of Criminal Liability According to the Criminal Code of Ukraine]. *Byuletен` Ministerstva yusty`ciyi Ukrayiny`*, 9 (47), 64–74 [in Ukr.].

9. Panov, M. I. (2010). Kry`minal`na vidpovidal`nist` ta yiyi pidstava [Criminal Liability and Its Ground]. *Visnyk Nacional`noyi akademiyi prokuratury` Ukrainy` (Journal of the National prosecution academy of Ukraine)*, 4, 45–52 [in Ukr.].
10. Py`monov, V. A. (2007). Teorety`chesky`e y` pry`kladnie problemi bor`bi s obshhestvenno opasnymy` posyagatel`stvamy` sredstvamy` ugovnogo prava [Theoretical and Practical Problems of Combating Crime by Instruments of Criminal Law] [in Russ.].
11. Burdin, V. M. (2011). Osudnist` ta neosudnist` u kry`minal`nomu pravi Ukraїny`: problemy` teorii ta prakty`ky` [Sanity and Insanity in Criminal Law of Ukraine: Problems of Theory and Practice] [in Ukr.].
12. Yacenko, S. (2016). Zaxody` bezpeky` u kry`minal`nomu pravi: porivnyal`no-pravovy`j oglyad [Criminal Law Security Measures: Comparative Legal Review]. *Yury`dy`chna Ukrayina (Legal Ukraine)*, 9/10 (165/166), 28–35 [in Ukr.].
13. Gorbachova, I. M. (2008). Zaxody` bezpeky` v kry`minal`nomu pravi (porivnyal`no-pravovy`j analiz) [Criminal Law Security Measures: Comparative Legal Analysis]. Nacz. un.-t «Odes`ka yury`dy`chna akademiya». Odesa. 20 [in Ukr.].

*Стаття: надійшла до редакції 23.11.2020
прийнята до друку 12.03.2021
The article: is received 23.11.2020
is accepted 12.03.2021*